

A PRINCETONI ALAPELVEK AZ UNIVERZÁLIS JOGHATÓSÁGRÓL

Az univerzális joghatóságról szóló Princeton Project résztvevői a következő alapelveket javasolják abból a célból, hogy elősegítsék a nemzetközi jog folyamatos fejlődését és alkalmazását a nemzeti jogrendszerekben.

1. alapelv – Az univerzális joghatóság alapjai

1. Ezen alapelvek alkalmazásában az univerzális joghatóság kizárólag a bűncselekmény természetére alapozott büntető joghatóság, tekintet nélkül a bűncselekmény elkövetésének helyére, a gyanúsított, az elítélt elkövető vagy az áldozat állampolgárságára, és minden egyéb kapcsolatra az ilyen joghatóságot gyakorló állammal.

2. Az univerzális joghatóságot bármely állam rendes és hatáskörrel rendelkező bírósága gyakorolhatja abból a célból, hogy lefolytassa a büntető-eljárást olyan személy ellen, akit törvényesen megvádoltak a 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekmények elkövetésével, feltéve, hogy ez a személy megjelent a bíróság előtt.

3. Egy adott állam abban az esetben alapíthatja az univerzális joghatóságra a 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy azért elítélt elkövető kiadatására irányuló kérelmét, ha első látásra meggyőző bizonyítékaik vannak az illető személy bűnösségéről, és az ellene lefolytatandó eljárás avagy büntetésének végrehajtása megfelel az emberi jogok védelmére vonatkozó, a büntetőeljárásban alkalmazandó nemzetközi jogi szabályoknak és szokásoknak.

4. Az univerzális joghatóság alkalmazása során és abban az esetben, ha a kiadási kérelem az univerzális joghatóságon alapul, az állam és igazságügyi szervei kötelesek betartani a törvényes büntetőeljárás nemzetközi szabályait. Ezek magukban foglalják azokat a szabályokat, amelyek garantálják a vádlott és az áldozat jogait, az eljárás tisztességességét, valamint a bíróság függetlenségét és pártatlanságát (a továbbiakban: a törvényes büntetőeljárás nemzetközi szabályai), de nem korlátozódnak kizárólag ezekre.

5. Az univerzális joghatóság gyakorlásában az állam köteles jóhiszeműen, valamint a nemzetközi jog szerinti jogaival és kötelezettségeivel összhangban eljárni.

2. alapelv – Súlyos nemzetközi jogi bűncselekmények

1. Ezen alapelvek alkalmazásában súlyos nemzetközi bűncselekmények a következők: (1) kalózkodás, (2) rabszolgatartás, (3) háborús bűncselekmények, (4) béke elleni bűncselekmények, (5) emberiség elleni bűncselekmények, (6) népirtás, (7) kínzás.

2. Az univerzális joghatóságnak az (1) bekezdésben felsorolt bűncselekményekre való alkalmazása nem zárja ki az univerzális joghatóság alkalmazását más nemzetközi bűncselekményekre.

3. alapelv – Az univerzális joghatóság alkalmazása nemzeti szabályozás hiányában

A 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekményekre vonatkozóan a nemzeti igazságügyi szervek eljárásukat abban az esetben is alapíthatják az univerzális joghatóságra, ha a nemzeti szabályozás erről kifejezetten nem rendelkezik.

4. alapelv – A felelősségre vonás elősegítésére vonatkozó kötelezettség

1. Az állam köteles eleget tenni minden olyan nemzetközi kötelezettségének, amely alkalmas a következőkre: a törvényes büntetőeljárás nemzetközi normáinak megfelelő eljárás során súlyos nemzetközi bűncselekménnyel megvádolt vagy ilyenért elítélt személyek ellen a büntetőeljárás lefolytatása vagy ezen személyek kiadatása; más államok ilyen bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozásának vagy büntetőeljárásának minden rendelkezésre álló közigazgatási és igazságügyi eszközzel való segítése; valamint minden olyan szükséges és megfelelő intézkedés megtétele, amely összhangban van a nemzetközi jogi szabályokkal és szokásokkal.

2. Az állam az univerzális joghatóság gyakorlása során jogosult a büntetőeljárás céljaira más államtól jogsegély keretében bizonyítékszolgáltatást kérni, feltéve, hogy a jogsegélyt kérő állam jogalapja jóhiszemű, és a kért bizonyítékot a törvényes büntetőeljárás nemzetközi szabályai szerint használja fel.

5. alapelv – Mentességek

A 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekmények vonatkozásában

ban a megvádolt személyt semmiféle hivatalos tisztsége, így állam- vagy kormányfői tisztsége vagy felelős kormányzati tisztségviselői mivolta sem mentesíti a büntetőjogi felelősség alól, és büntetését sem enyhíti.

6. alapelv – Korlátozó szabályok

A 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekmények vonatkozásában semmilyen korlátozó szabály vagy szokás nem alkalmazható.

7. alapelv – Amnesztia

1. Az amnesztia általában összeegyeztethetetlen az államok azon kötelezettségével, hogy biztosítják a 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekmények elkövetőinek felelősségre vonását.

2. Az 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekmények vonatkozásában az univerzális joghatóság gyakorlása nem zárható ki olyan amnesztiával, amely ellentétes az azt nyújtó állam nemzetközi jogi kötelezettségeivel.

8. alapelv – Döntés a párhuzamos nemzeti joghatóságokról

Abban az esetben, ha egy személy felett egynél több államnak van joghatósága vagy joghatóságát egynél több állam állítja, és annak az államnak a joghatóságát, ahol az adott személy őrizetben van, csak az univerzalitás elve alapozza meg, ez utóbbi állam és igazságügyi szervei azon döntésüket, hogy az adott személy ellen lefolytassák-e a büntetőeljárást vagy kiadják őt, a következő szempontok együttes mérlegelése alapján kötelesek meghozni:

- (a) két- vagy többoldalú szerződéses kötelezettségek;
- (b) a bűncselekmény elkövetésének helye;
- (c) a kiadatást kérő állam és a feltételezett elkövető között fennálló állampolgársági kötelék;
- (d) a kiadatást kérő állam és az áldozat között fennálló állampolgársági kötelék;
- (e) bármilyen egyéb kapcsolat a kiadatást kérő állam és a feltételezett elkövető, a bűncselekmény vagy az áldozat között;
- (f) a kiadatást kérő állam büntetőeljárásának valószínűsége, jóhiszeműsége és hatékonysága;
- (g) a kiadatást kérő állam eljárásának tisztességesége és pártatlansága;
- (h) a felek, a tanúk, valamint a bizonyítékok hozzáférhetősége a kiadatást kérő államban;
- (i) az igazság érdekei.

9. alapelv – A többszöri eljárás tilalma

1. Az univerzális joghatóság gyakorlása során az állam és igazságügyi szervei kötelesek biztosítani, hogy a büntetőeljárás alatt álló személy ugyanazon büntetendő cselekményért ne kerüljön több büntetőeljárás vagy büntetés hatálya alá, feltéve, hogy a korábbi büntető- vagy más felelősségre vonási eljárás jóhiszeműen és a nemzetközi jogi szabályoknak és szokásoknak megfelelően zajlott. Azok az ítéletek vagy egyéb felelősségre vonási eljárások, amelyek színlelt büntetőeljárást vagy jelentéktelen büntetést eredményeznek, nem esnek jelen alapelv hatálya alá.

2. Az államok kötelesek elismerni az univerzális joghatóság más állam általi megfelelő gyakorlásának érvényességét, valamint az ilyen joghatóságot gyakorló rendes és hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróság és hatáskörrel rendelkező nemzetközi bíróság végső ítéletét, ha az a törvényes eljárás nemzetközi szabályainak megfelel.

3. Minden olyan személynek, akit bármely, univerzális joghatóságot gyakorló állam a 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekményekért büntetőeljárás alá vont vagy elítélt, joga van bármely nemzeti vagy nemzetközi bíróság előtt zajló további büntetőeljárás során a többszöri eljárás tilalmára hivatkozni.

10. alapelv – A kiadatás elutasításának jogalapja

1. Az állam és igazságügyi szervei kötelesek elutasítani az univerzális joghatóságon alapuló kiadatási kérelmet, ha feltehető, hogy a kiadatni kívánt személlyel szemben halálbüntetést tartalmazó ítéletet hoznak, avagy kínzásnak vagy más kegyetlen, megalázó vagy embertelen büntetésnek vagy bánásmódnak vetik alá, valamint ha feltehető, hogy a kiadatni kívánt személlyel szemben a törvényes eljárás nemzetközi szabályait megszegő színlelt eljárást folytatnak le, és mindezek kizárására nem állnak rendelkezésre kielégítő biztosítékok.

2. Az az állam, amely jelen alapelv alapján utasítja el a kiadatást, köteles, ha azt a nemzetközi jog megengedi, lefolytatni a büntetőeljárást a 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekmény elkövetésével vádolt személy ellen, vagy kiadni ezt a személyt olyan más államban, ahol a büntetőeljárás anélkül lefolytatható, hogy őt az (1) bekezdésben meghatározott veszélyeknek tennék ki.

11. alapelv – Beiktatás a nemzeti jogrendszerbe

Az állam, ha ez szükséges, köteles nemzeti jogrendszerében lehetővé tenni az univerzális joghatóság alkalmazását és hatályba léptetni a jelen alapelveket.

12. alapelv – Az univerzális joghatóság belefoglalása a később kötendő szerződésekbe

Minden, a jövőben kötendő olyan szerződésbe és már létező szerződések olyan jegyzőkönyveibe, amelyek a 2. alapelv (1) bekezdésében meghatározott súlyos nemzetközi bűncselekményekkel kapcsolatosak, az államok kötelesek az univerzális joghatóságra vonatkozó cikkelyeket belevenni.

13. alapelv – A felelősségre vonás és az univerzális joghatóság erősítése

1. A nemzeti igazságügyi szervek a jelen alapelvekkel összhangban kötelesek értelmezni a nemzeti jogot.

2. A jelen alapelvek egyik rendelkezése sem értelmezhető úgy, hogy az bármilyen módon korlátozza az

államok jogait és kötelezettségeit arra, hogy a nemzetközi bűncselekmények elkövetését a nemzetközi jog által elismert törvényes eszközökkel üldözze és megelőzze.

3. A jelen alapelvek nem értelmezhetők oly módon, hogy az korlátozza az univerzális joghatóság folyamatos fejlődését a nemzetközi jogban.

14. alapelv – A viták rendezése

1. A nemzetközi joggal és az ENSZ alapokmányával összhangban az államok kötelesek az univerzális joghatóság gyakorlásából eredő vitáikat minden lehetséges eszközzel, a viták békés rendezése elvének megfelelően rendezni, így különösen oly módon, hogy a vitát a Nemzetközi Bíróság elé terjesztik.

2. A vita tárgyáról való döntéshozatal alatt az univerzális joghatóságot gyakorolni kívánó állam nem tarthatja letartóztatásban a vádlottat és nem kérheti annak más állam általi letartóztatását, kivéve, ha szökésének megalapozott veszélye fennáll, és nincs más elfogadható módja annak, hogy biztosítsák megjelenését az univerzális joghatóságot gyakorolni kívánó állam bírósága előtt.

(Müller Ákos fordítása)